

РЕШЕНИЕ

№ 3236

гр. София, 15.11.2022 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

СОФИЙСКИ ГРАДСКИ СЪД, ВЪЗЗ. II-A СЪСТАВ, в публично заседание на шести октомври през две хиляди двадесет и втора година в следния състав:

Председател: Виолета Йовчева

Членове: Мариана Георгиева
Димитър Ковачев

при участието на секретаря Емилия М. Вукадинова
като разгледа докладваното от Мариана Георгиева Въззивно гражданско дело № 20211100509266 по описа за 2021 година

Производството е по реда на чл. 258 и следв. от ГПК.

С решение от 01.02.2021г., постановено по гр.д. № 47974/2018г. по описа на СРС, ГО, 50 състав, са уважени предявените от “ОТП Ф.” ЕАД срещу Р. Б. А. обективно кумулативно съединени искиове с правно основание чл. 430, ал. 1 и ал. 2 от ТЗ, вр. чл. 99 от ЗЗД и чл. 92, ал. 1 от ЗЗД, вр. чл. 99 от ЗЗД и ответникът е осъден да заплати следните суми: сумата от 2 901, 86 лева – непогасена главница по договор кредит за текущо потребление от 15.09.2009г. за периода от 30.09.2016г. до 15.08.2017г., ведно със законната лихва от подаване на исковата молба до окончателното изплащане; сумата от 173, 41 лева – възнаградителна лихва за периода от 30.10.2016г. до 15.08.2017г. и сумата от 242, 69 лева – наказателна надбавка за периода от 01.10.2016г. до 15.08.2017г. Със същото решение са отхвърлени предявените искиове, както следва: за главница за сумата над 2 901, 86 лева до пълния предявен размер от 10 884, 02 лева и за периода от 30.07.2013г. до 29.09.2016г.; за възнаградителна лихва – за сумата над 173, 41 лева до пълния предявен размер от 1 467, 64 лева и за периода от 30.07.2015г. до 29.10.2016г. и за наказателна надбавка – за сумата над 242, 69 лева до пълния предявен

размер от 1 228, 15 лева и за периода от 30.07.2015г. до 30.09.2016г.

Срещу решението, в частта, в която са отхвърлени предявените искове, е подадена в законоустановения срок въззивна жалба от ищеца "ОТП Ф. Б." ЕАД, в която са изложени оплаквания за допуснати съществени нарушения на съдопроизводствените правила, довели до необоснованост на формираните от първоинстанционния съд изводи. Конкретно се поддържа, че с исковата молба първоначално е претендирана главница в размер на 15 597, 39 лева. В хода на производството с определение от 23.10.2019г. е прекратено делото за сумата над 10 884, 02 лева до пълния предявен размер от 15 597, 39 лева поради недопустимост на основане чл. 299 от ГПК, тъй като за сумата от 4 713, 37 лева има влязла в сила заповед за изпълнение на парично задължение по чл. 417 от ГПК. Твърди се, че вземането си в тази част е установено по безспорен начин, но това не означава, че не се дължи. Счита, че първоинстанционният съд неправилно е приел, че след като искът за главница е недопустим в частта за сумата над 10 884, 02 лева, то възнаградителната и наказателната лихва следва да се изчисляват върху остатъчната сума, съответно че направените от длъжника плащания трябва да бъдат приспаднати от нея. Поддържа, че от основната съдебно-счетоводна експертиза се установява, че непогасената част от главницата за периода от 30.05.2014г. до 15.08.2017г. е в размер на 15 597, 37 лева, а размерът на възнаградителната лихва е определен на база първоначално договорения лихвен процент. В жалбата са развити съображения за неправилност на изводите на съда в частта, в която е приел, че направените частични плащания от ответника следва да се отнесат към спорния между страните размер на главницата от 10 884, 02 лева. По отношение на претендираната наказателна лихва се твърди, че същата е определена в размер на 10 процентни пункта и е съобразена с императивната норма на ЗПК. По тези съображения е направено искане за отмяна на решението, в частта, в която са отхвърлени предявените искове и постановяване на друго, с което претенциите да се уважат в пълните им заявени размери.

Насрещната страна Р. Б. А. оспорва въззивната жалба по подробно изложени съображения. Счита първоинстанционното решение в отхвърлителната му част за правилно и обосновано, като постановено в съответствие с установените по делото факти. Поддържа възражението си за нищожност на клаузата от договора, предвиждаща възможност за

едностранно увеличаване на лихвения процент по кредита. Размерът на непогасената част от главницата и акцесорните вземА.я бил установен от приетото по делото заключение на допълнителната счетоводна експертиза. Ето защо прави искане за потвърждаване на решението в обжалваната му част.

Софийски градски съд, като прецени събрА.те по делото доказателства и взе предвид наведените във въззивната жалба пороци на атакувА.я съдебен акт и възраженията на насрещната страна, намира за установено следното:

Първоинстанционният съд е бил сезиран с обективно кумулативно съединени иски с правно основА.е чл. 430, ал. 1 от ТЗ, вр. чл. 99 от ЗЗД чл. 430, ал. 2 от ТЗ и чл. 92, ал. 1 от ЗЗД при заявени фактически твърдения за неизпълнение на задължение за връщане на главница, възнаградителна лихва и неустойка по договор за договор кредит за текущо потребление от 15.09.2009г., сключен между “БАНКА ДСК” ЕАД и ответника, вземА.ята по който са били прехвърлени на ищеца с договор за цесия от 07.12.2016г. Първоначално заявената претенция за главница е в размер на 15 597, 39 лева, представляваща падежирали и неплатени вноски в периода от 30.07.2013г. до 15.08.2017г. С определение от 23.10.2019г. първоинстанционният съд е прекратил производството по делото в частта за разликата над сумата от 10 884, 02 лева до пълния предявен размер поради недопустимост на основА.е чл. 299 от ГПК. Позавал се е на обстоятелството, че за сумата от 4 713, 37 лева е налице влязла в сила заповед за изпълнение на парично задължение по чл. 417 от ГПК. Определението е постановено след постъпила молба от ищеца, в която се твърди, че на 16.09.2013г. по ч.гр.д. № 29442/2013г. по описа на СРС е била издадена заповед за изпълнение по чл. 417 от ГПК и изпълнителен лист срещу длъжника за главница в размер на 20 884, 02 лева – представляваща сбор от непогасени към 05.07.2013г. падежирали вноски и предсрочно изискуема главница до края на падежа на договора – 15.08.2017г. Длъжникът е признал задължение за главница в размер на 10 000 лева и е оспорил остатък от 10 884, 02 лева, както е оспорил изцяло вземането за възнаградителна лихва и неустойка. Поради неподаване на иск по чл. 422 от ГПК от кредитора, издадените заповед за изпълнение и изпълнителен лист били обезсилени с определение от 24.01.2017г. в оспорените части за главница, възнаградителна лихва и неустойка. За сумата от 10 000 лева –

главница по процесния договор за кредит, бил издаден изпълнителен лист. Сочи още, че към 07.12.2016г. цедентът “Банка ДСК” ЕАД и заявител в заповедното производство е прехвърлил на ищеца вземане за главница в размер на 15 597, 39 лева, който размер бил съобразен с извършените към този момент частични плащА.я от страна на длъжника. В уточнителната молба на ищеца не е заявено изменение на периода на претендираната главница, поради което производството по делото е продължило по иск за сума в размер на 10 884, 02 лева – непогасена главница по погасителни вноски в периода от 30.07.2013г. до 15.08.2017г.

За да постанови обжалваното решение първоинстанционният съд е приел, че ищецът се легитимира като кредитор по спорното вземане въз основа на валиден договор за цесия от 07.12.2016г., която е била надлежно съобщена на длъжника. Изложени са съображения, че уговорката по договора за кредит, уреждаща възможност на банката да променя едностранно лихвения процент е неравноправна по смисъла на чл. 143, т. 10 от ЗЗП, поради което е неприложимо изключението по чл. 144, ал.3, т.1 от същия закон. Това е така, тъй като уговорката дава възможност на банката едностранно да измени престацията на потребителя за възнаградителна лихва на неясно обяснено в договора основА.е. Посочено е още, че в чл. 9 от ОУ са установени предпоставките за промяна на уговорения първоначално лихвен процент, но липсва формула, чрез която кредитополучателят да предвиди с колко процента лихвата обективно е възможно да бъде променена. Изложено е, че банката може да изменя променливият компонент на лихвата при условията на чл. 9.3 от ОУ, но така посочените компоненти са неясни и неизчерпателни - не е посочен кой лихвен процент е приложим, кой е съответния период, какво представляват „законоуствановените разходи за Банката”, както и каква е тежестта на всеки един при формиране на показателя. Посочено е, че коментираната клауза не е индивидуално уговорена, доколкото е вписана в съдържА.ето на предварително съставени типови Общи условия, за които обективно потребителят не е имал време да влияе и предоговаря. Дори да се приеме, че клаузата е разисквана с кредитополучателя, то тя е непълна, поради което неразбираема, тъй като в съдържА.ето на договора липсват ясни правила за условията и методиката, при които лихвеният процент може да се променя до пълното погасяване на кредита. Изложеното е мотивирало съда да приеме, че възнаградителна

лихва, начислена в размер над първоначално уговорения, е при липса на възникнало за това основание. Съдът е кредитирал заключението на съдебна счетоводна експертиза - основна и допълнителна, и е приел, че размерът на задълженията (главница и договорна лихва) на ответника по договора за кредит за периода от 09.07.2013 г. - датата на която се променя дължимата главница на 10 884,02 лв. до 15.08.2017 г. - крайната дата на погасяване на кредита, съгласно погасителния план, са общо в размер на 13 869, 31 лв., от които главница 10 884,02 лв. и договорна лихва в размер на 2 985, 29 лв. Размерът на задълженията (главница и договорна лихва) при задължение за главница в размер на 10 884,02 лв. и с първоначално уговорения в договора за кредит лихвен процент в размер на 11, 95%, като се съобразят и извършените плащания от длъжника преди предявяване на искова молба, възлизат общо в размер на 3 075, 27 лв., от които главница за периода 30.09.2016г. - 15.08.2017г. в размер на сумата 2 901, 86 лв., възнаградителна лихва за периода 30.10.2016г. - 15.08.2017г. – 173, 41 лв. и наказателна надбавка от 242, 69лв. за периода 01.10.2016г. - 15.08.2017г. С оглед изложеното е приел, че предявените искове се явяват основателни в този размер, а до пълните предявени размери и периоди са отхвърлени като недоказани и неоснователни.

Съгласно чл. 269 ГПК, въззивният съд проверява правилността на първоинстанционното решение само в рамките на релевантните оплаквания, а служебно следва да ограничи проверката си само за валидност, допустимост на решението в обжалваната част и спазване на императивните норми на материалния закон.

Между страните по делото не са спорни следните релевантни обстоятелства:

На 15.09.2009г. между “БАНКА ДСК” ЕАД /в качеството на кредитор/, и Р. Б. А. /в качеството на кредитополучател/, е сключен договор за кредит за текущо потребление, по силата на който банката предоставила на ответника кредит в размер на 30 000 лева със срок на издължаване от 96 месеца /краен срок на договора – 15.08.2017г./. Уговорено е връщане на кредитната сума на анюитентни месечни погасителни вноски в размер на по 486, 76 лева, включваща част от главница и лихва с падежна дата – 30-то число на месеца. Съгласно чл. 8 от договора кредитополучателят се задължил да заплаща възнаградителна лихва, формирана от базов лихвен процент, определян

периодично от кредитора, и надбавка. Посочено е, че към датата на сключване на договора базовия лихвен процент е 7, 44 % и стандартна надбавка от 4, 51 %, или лихвения процент по кредита е 11, 95 %. Годишният процент на разходите е 13, 31 %. Според чл. 8.1. от Общите условия за предоставяне на кредити за текущо потребление при промяна на базовия лихвен процент кредиторът определя нов размер на месечната вноска за лихва и предоставя на кредитополучателя нов погасителен план. В клаузата на чл. 19.1 от Общите условия е посочено, че при забава на плащането на месечната вноска от деня, следващ падежната дата, определена в договора, частта от вноската, представляваща главница, се олихвява с договорената лихва, увеличена с наказателна надбавка от 10 проценти пункта.

С договор за покупко-продажба на вземА.я от 07.12.2016г. "Банка ДСК" ЕАД, в качеството на цедент, е прехвърлила на ищцовото дружество, в качеството на цесионер, вземА.ята, посочени в приемо-предавателен протокол, част от които са и тези срещу ответника, произтичащи от процесния договор за кредит.

По делото е представено пълномощно, с което органният представител на "БАНКА ДСК" ЕАД е упълномощил "ОТП Ф. Б." ЕАД, да уведоми от името на цедента всички длъжници по вземА.ята по кредити, които банката е цедирала с договор за покупко-продажба на вземА.я, сключен на 07.12.2016г., за извършената цесия като пълномощникът има право да подпише писмените съобщения по чл. 99, ал. 3 от ЗЗД от името на банката до длъжниците по прехвърлените вземА.я.

По делото е прието като писмено доказателство уведомително писмо от изпълнителния директор на "ОТП Ф." ЕАД за извършеното прехвърляне на вземА.я /цесия/, с което ответникът е уведомен за сключения договор и за размера на непогасените задължения по договора за кредит.

От приетото по делото заключение на основна съдебно-счетоводна експертиза, изготвена от вещото лице В.П., се установява, че процесният договор за кредит е усвоен изцяло по разплащателната сметка на кредитополучателя. Посочено е още, че при извършената проверка в счетоводството на ищеца е констатирано, че постъпилите суми за погасяване на кредита са в общ размер на 30 724, 34 лева, от които са погасени следните задължения: главница в размер на 14 402, 61 лева, възнаградителна лихва в

размер на 14 879, 15 лева и наказателна надбавка в размер на 1 442, 58 лева. Последното извършено плащане по кредита е било на 07.09.2016г. В заключението е констатирано, че договорените и неиздължени към датата на подаване на исковата молба – 20.07.2018г. месечни анюитетни вноски за главница и възнаградителна лихва са 40 броя и са в общ размер на 17 065, 03 лева, от които 15 597, 39 лева – главница и 1 467, 64 лева лихва. От представената в табличен вид справка е видно, че всички вноски за главница за периода до м.04.2014г. са били погасени с извършените плащА.я, както и част от главницата по падежна вноска към 30.05.2014г., като непогасена е частта от 189, 62 лева по падежна вноска № 57. Всички останали вноски за периода от м.06.2014г. до края на срока на договора – 15.08.2017г. не са били погасени и са в общ размер на 15 597, 39 лева. Вещото лице е определило размера на наказателната надбавка за исковия период – 750, 08 лева, но същата е изчислена върху неплатената договорна лихва, а претенцията на ищеца е основана на нормата на чл. 19.1. от Общите условия, съгласно която наказателната надбавка се начислява само върху непогасената част от месечната погасителна вноска за главница. Ето защо заключението в тази част се явява неотнормосимо към предмета на спора.

По делото е прието заключение на допълнителна съдебно-счетоводна експертиза, изготвено от вещото лице В.П., която е дала отговор на въпроса за размера на договорната и наказателна лихва съобразно претендираА.я в производството размер на главницата. При извършване на изчисленията е прилаган лихвен процент от 14, 95 %. Така приетото заключение на следва да се кредитира, тъй като същото е изготвено при неправилно определена непогасена част от главницата – 10 884, 02 лева. По делото не се твърди, нито се установява, ответникът да е извършил плащане на сумата от 4 713, 37 лева /заявена първоначално като част от вземането за главница/. Производството по делото в тази част е прекратено не поради плащане на сумата от 4 713, 37 лева, а поради отвод за сила на пресъдено нещо – влязла в сила заповед за изпълнение на парично задължение по чл. 417 от ГПК.

С оглед релевираното от ответника възражение за нищожност на клаузите от Общите условия, даващи право на банката да изменя едностранно възнаградителната лихва, първоинстанционният съд е допуснал изслушване на допълнителна съдебно-счетоводна експертиза. По делото е прието заключение на експертизата, изготвено от вещото лице М.М., което не е било

оспорено от стрА.те. В заключението са посочени в табличен вид извършените от ответника плащА.я за исковия период – м.07.2013г. до 15.08.2017г., които възлизат на сумата от 10 794, 04 лева. С тях са погасени изцяло задълженията за главница в периода от м.07.2013г. до 30.09.2016г. в размер на 7 982, 16 лева и задълженията за възнаградителна лихва за периода от 30.07.2013г. до 30.09.2016г. в размер на 2 811, 88 лева. Съдът не следва да кредитира заключението на експертизата в частта, в която е определена възнаградителната лихва, доколкото същата е изчислена при неправилно приет непогасен размер на главното парично вземане от 10 884, 02 лева. По същите съображения не следва да се кредитира и в частта, в която е определена неустойката за забава по чл. 19.1. от Общите условия.

Въз основа на така установеното от фактическа страна съдът достигна до следните правни изводи:

Съгласно чл. 430 от ТЗ банката отпуска на заемателя парична сума, която той е длъжен да върне след изтичане на срока. Банковият кредит се отпуска с определена цел, при конкретно посочени условия и срок. За отпуснатата сума кредитополучателят дължи лихва. Договорът за банков кредит се сключва в писмена форма, която е изискване за валидността му. Той се смята за сключен от момента на постигане на съгласието. От това легално определение като характеристики на договора за банков кредит могат да се посочат, че той е двустранен, консенсуален, възмезден и срочен. Процесният договор за кредит е действителен като сключен в изискуемата от закона форма и стрА.те по него са постигнали съгласие по съществените му елементи - размер на кредита, падеж и размер на месечните погасителни вноски, срок на издължаването му.

СГС приема, че по делото е несъмнено установено, че между “БАНКА ДСК” ЕАД и ответника е съществувал валиден договор за банков кредит, чиято регламентация се съдържа в разпоредбите на чл. 430 - чл. 432 ТЗ. Същият е формален /в закона е предвидена форма за действителност - писмена - чл. 430, ал. 3 ТЗ/, срочен, двустранен, възмезден и консенсуален /договорът се счита за сключен от момента на постигане на съгласието/. За банката - кредитор няма друго задължение освен да отпусне уговорената парична сума, като срещу това задължение кредитополучателят има няколко насрещни задължения, а именно: да върне главницата, заедно с уговорената

лихва по кредита; да използва кредита по предназначение; да даде на банката необходимите сведения във връзка със сключването и изпълнението на договора и да даде обезпечение.

Ищецът основава претенциите си, респ. качеството си на кредитор, на договор за прехвърляне на вземА.я от 07.12.2016г. За да произведе цесията действие спрямо длъжника на основА.е чл. 99, ал. 3 и ал. 4 от ЗЗД предишният кредитор /цедентът/ трябва да съобщи на длъжника за прехвърлянето на вземането. Целта на задължението на цедента за уведомяване на длъжника за прехвърленото вземане е длъжникът да бъде защитен при изпълнение на неговото задължение - да изпълни задължението си точно като плати на надлежно легитимирано лице, което е носител на вземането. Правно релевантно за действието на цесията е съобщението до длъжника, извършено от предишния кредитор /цедента/, но не и съобщението, извършено от новия кредитор /цесионера/. Получаването на уведомлението за цесията в рамките на исковото производство с връчване на приложените към исковата молба доказателства, едно от които е изходящото от цедента или неговия пълномощник съобщение по чл. 99, ал. 3 и ал. 4 от ЗЗД, не може да бъде игнорирано. Настоящият съдебен състав споделя изцяло приетото в решение № 78 от 09.07.2014г. на ВКС по т.д. № 2352/2013г., II ТО, съгласно което цесията следва да се счете за надлежно съобщена на длъжника и тогава, когато изходящото от цедента уведомление е връчено на длъжника като приложение към исковата молба, с която новият кредитор е предявил иска си за изпълнение на цедираното вземане. Като факт, настъпил в хода на процеса и имащ значение за съществуването на спорното право, получаването на уведомлението от цедента, макар и като приложение към исковата молба на цесионера, следва да бъде съобразено от съда при решаването на делото, с оглед императивното правило на чл. 235, ал. 3 от ГПК. Изходящото от цедента уведомление, приложено към исковата молба на цесионера и достигнало до длъжника с нея, съставлява надлежно съобщаване на цесията, съгласно чл. 99, ал. 3, пр. 1-во от ЗЗД, с което прехвърлянето на вземането поражда действие за длъжника на основА.е чл. 99, ал. 4 от ЗЗД.

В конкретния случай по делото няма данни да е налице надлежно връчване на съобщение от цедента на длъжника за извършеното прехвърляне на вземането преди образуване на исковото производство. Уведомлението от цедента /направено чрез надлежно упълномощен представител – ищцовото

дружество, въз основа на пълномощно/ за сключения договор за цесия с предмет процесното вземане представлява приложение към исковата молба, което е било надлежно връчено на ответника.

По тези съображения настоящата съдебна инстанция приема, че изходящото от заемодателя-цедент уведомление, представено с исковата молба на ищеца-цесионер и достигнало до ответника с извършеното по реда на чл. 47 ГПК връчване на съдебните книжа, съставлява надлежно съобщаване на цесията съгласно чл. 99, ал. 3 ЗЗД, с което осъществено прехвърляне на вземането поражда действие и за длъжника на основА.е чл. 99, ал. 4 ЗЗД. Ищецът е материалноправно легитимиран да претендира цедираното му вземане срещу ответника, тъй като последният дължи да престира на него, а не на стария кредитор. С оглед изложеното и като взе предвид, че ответникът не твърди да е извършвал плащА.я в полза на стария кредитор /цедента/ на съществуващите задължения, се налага извод, че процесният договор за цесия е произвел действие спрямо длъжника на основА.е чл. 99, ал. 3 и ал. 4 от ЗЗД.

По спорните въпроси на етапа на въззивното производство по отношение на размера на непогасените вземА.я за главница, възнаградителна лихва и неустойка:

По делото не е спорно обстоятелството, че общият размер на платената от ответника главница за целия срок на договора е 14 402, 61 лева, който е установен от заключението на основната съдебно-счетоводна експертиза, изготвена от вещото лице В.П.. Размерът на непогасената главница за периода от м.05.2014г. до 15.08.2017г. е 15 597, 39 лева, определена съгласно заключението на вещото лице В.П. по основната съдебно-счетоводна експертиза, което не е било оспорено от стрА.те. Последното плащане на длъжника е от м.09.2016г., което се установява от приетото по делото основно заключение на съдебно-счетоводната експертиза, както и от заключение по допълнителната съдебно-счетоводна експертиза, изготвено от вещото лице М.М.. Към датата на цедиране на процесното вземане — м.12.2016г., цедентът е прехвърлил на ищеца вземане за главница в размер на 15 597, 39 лева, представляващо разлика между предоставената сума по кредита от 30 000 лева и платената от ищеца до този момент главница в размер на 14 402, 61 лева. По делото не се установява да са извършВА.

плащА.я от ответника по процесния договор за кредит след м.09.2016г. Следователно, всички извършени плащА.я, установени от основната и допълнителна съдебно-счетоводна експертиза, не се отнасят до предявената в настоящото производство претенция за главница. Ищецът се легитимира като кредитор на вземане за главница в размер на 15 597, 39 лева, предмет на сключения договор за цесия от 07.12.2016г. ПлащА.ята в размер на 7 982, 16 лева, установени в заключението на вещото лице М., са извършени в периода от м.07.2013г. /след издаване на заповедта за изпълнение/ до 30.09.2016г. /т.е. преди прехвърляне на вземА.ята/. С тях са били погасени преди сключване на договора за цесия всички вноски за главница до м.04.2014г., включително и част от главницата за м.05.2014г., което се установява от заключението на основната съдебно-счетоводна експертиза. Непогасената част от главницата, предмет на процесния договор за цесия, възлиза на сумата от 15 597, 39 лева и представлява сбор от непогасени месечни погасителни вноски в периода от м.05.2014г. до 15.08.2017г. Ищецът е предявил претенция в по-нисък размер /10 884, 02 лева/, поради което и с оглед диспозитивното начало в гражданския процес, иска следва да бъде уважен до претендирА.я размер. С оглед изложеното първоинстанционното решение следва да се отмени в обжалваната му част и да се постанови друго, с което предявеният иск за главница да се уважи в цялост.

По претенцията за заплащане на възнаградителна лихва за периода от 30.07.2015г. до 15.08.2017г.:

Договорът за банков кредит е възмезден – срещу задължението на банката да отпусне парична сума за определена цел и при уговорени условия и срок, заемополучателят се задължава да върне заетата сума съобразно уговореното в договора и да заплати уговорената с банката лихва по кредита /чл. 430, ал. 1, вр. ал. 2 от ТЗ/. Лихвата е своеобразна цена, която заемополучателят дължи на банката като насрещна престация за ползването на предоставените от нея парични средства, т.е. представлява възнаграждение за предоставянето и ползването на паричната сума за срока на договора. Възнаградителната лихва се дължи в уговорения в договора размер, но само за срока на договора, а задължението на кредитополучателя за заплащане на лихвата се изпълнява на части, според уговореното в погасителния план – на погасителни вноски с отнапред определен размер и падеж.

Съгласно чл. 8 от процесния договор за банков кредит кредитополучателят се задължил да заплаща възнаградителна лихва, формирана от базов лихвен процент, определян периодично от кредитора, и надбавка. Посочено е, че към датата на сключване на договора базовия лихвен процент е 7, 44 % и стандартна надбавка от 4, 51 %, или лихвения процент по кредита е 11, 95 %. Според чл. 8.1. от Общите условия за предоставяне на кредити за текущо потребление при промяна на базовия лихвен процент кредиторът определя нов размер на месечната вноска за лихва и предоставя на кредитополучателя нов погасителен план.

Съгласно чл. 9.3 от Общите условия за предоставяне на кредити за текущо потребление, банката има право да промени едностранно приложимия базов лихвен процент, за което уведомява кредитополучателя по подходящ начин, при наличие на някое от следните условия: а/. при промяна от поне 1 % за месец на стойностите на LEONIA, EURIBOR, LIBOR; б/. при промяна от поне 1% за месец на валутен курс евро/лев или евро/щатски долар; в/. при промяна от поне 0, 5 % за месец на индекс на потребителските цени за Б. /CPI/; г/. въвеждане на рестрикции от страна на Централната банка върху банковата система и/или върху Банка ДСК; д/. промени в нормативните актове, както и в регулациите на Централната банка, засягащи функционирането и изискванията към банките; е/. при промяна от поне 1% за месец на стойностите на средните годишни пазарни лихвени нива по привлечени депозити от нефинансови институции, обявява в статистиката на Централната банка; ж/. съществена промяна в паричната политика на Централната банка, като премахване на валутен борд, обезценка на лева, деноминация на лева, смяна на парите. От заключението по основната съдебно-счетоводна експертиза се установява, че през исковия период базовия лихвен процент е увеличен, което формира лихвен процент по кредита в общ размер на 14, 95 %, вместо първоначално договорения от 11, 95 %.

В първоинстанционното производство е оспорена валидността на чл. 9.3. от Общите условия на банката, съгласно които кредиторът има право едностранно да променя базовия лихвен процент и таксите, за което уведомява кредитополучателят по подходящ начин по възражение за нищожност поради нейната неправомерност /чл. 143, т. 10 от ЗЗП/.

Съгласно константната практика на ВКС, обективизирана в множество решения, постановени по реда на чл. 290 от ГПК - решение № 77 от 22.04.2015 г. по гр. д. № 4452/2014 г. на ВКС, ГК, Трето отделение, решение № 424 от 02.12.2015 г. по гр. д. № 1899/2015 г. на ВКС, ГК, Четвърто отделение, решение № 51 от 04.04.2016 г. по т.д. № 504/2015 г. на ВКС, ТК, Второ отделение, решение № 95 от 13.09.2016 г. по т.д. № 240/2015 г. на ВКС, ТК, Второ отделение, решение № 205 от 07.11.2016 г. по т.д. № 154/2016 г. на ВКС, ТК, Първо отделение, решение № 165/02.12.2016 г. по т.д. № 1777/2015 г. на ВКС, ТК, Първо отделение, решение № 201/02.03.2017 г. по т.д. № 2780/2015 г. на ВКС, ТК, Второ отделение, решение № 299 от 15.02.2019 г. по т.д. № 2023/2017 г. на ВКС, ТК, Второ отделение и други, една договорна клауза е неравноправна при наличието на следните предпоставки: 1/ клаузата да не е индивидуално уговорена; 2/ да е сключена в нарушение на принципа на добросъвестността; 3/ да създава значителна неравнопоставеност между стрА.те относно правата и задълженията - съществено и необосновано несъответствие между правата и задълженията на стрА.те; 4/ да е сключена във вреда на потребителя. Основният критерий за приложимост на изключението по чл. 144, ал. 3, т. 1 от ЗЗП е изменението на цената да се дължи на външни причини, които не зависят от търговеца или доставчика на финансови услуги, а са породени от въздействието на свободния пазар и/или от държавния регулатор, тъй като само тогава търговецът/доставчикът на финансови услуги не може да се счита за недобросъвестен по смисъла на общата дефиниция за неравноправна клауза, съдържаща се в чл. 143 ЗЗП, доколкото увеличението на престацията, макар и едностранно, не зависи пряко от неговата воля. За да се прецени дали конкретните договорни клаузи отговарят на този критерий за изключване на общия принцип, въведен с чл. 143 ЗЗП, те трябва да бъдат формулирА. по ясен и недвусмислен начин, както и потребителят предварително да е получил достатъчно конкретна информация как търговецът на финансови услуги може едностранно да промени цената, за да може на свой ред да реагира по най-уместния начин. Уговорката в договор за банков кредит, предвиждаща възможност на банката за едностранна промяна на договорения лихвен процент въз основа на непредвидено в самия договор основА.е и когато такова договорено изменение не е свързано с обективни обстоятелства, които са извън контрола на доставчика на услугата, е неравноправна с оглед общата дефиниция на чл.

143 ЗЗП. Методът на изчисляване на съответния лихвенпроцент трябва да съдържа ясна и конкретно разписана изчислителна процедура, посочваща вида, количествените изразения и относителната тежест на всеки от отделните компоненти - пазарни индекси и/или индикатори. Съобразно правната природа на договора за банков кредит, безспорна е и необходимостта от постигнато между съконтрагентите съгласие за начина на формиране на възнаграждението на кредитодателя, т.е. да е налице конкретна формула за определяне на възнаградителната лихва - съществен елемент от съдържА.ето на този вид банкови сделки. Когато потребителят не е получил предварително достатъчно конкретна информация за начина, метода, по който кредитодателят може едностранно да промени цената на доставената му финансова услуга, както и когато методологията, създадена от банката - кредитор, например с нейни вътрешни правила, не е част от договора за кредит, банката не може да се счита за добросъвестна по смисъла на общата дефиниция за неравноправна клауза по чл. 143 ЗЗП, за да е приложимо правилото на чл. 144, ал. 3, т. 1 ЗЗП. Уговорената неиндивидуално в договора за кредит възможност за едностранно увеличаване от страна на банката на първоначално съгласувА.я размер на базовия лихвен процент, при необявени предварително и невключени като част от съдържА.ето на договора ясни правила за условията и методиката, при които този размер може да се променя до пълното погасяване на кредита, не отговаря на изискването за добросъвестност, поради което по отношение на тази клауза изключението по чл. 144, ал. 3, т. 1 ЗЗП е неприложимо. Посочената разпоредбата изключва неравноправността при клаузи със смисъла по чл. 143, т. 7, 10 и 12 ЗЗП, съдържащи се в посочени видове сделки, чиято цена е обвързана с обективни фактори, които са извън волята и контрола на търговеца, но когато кредиторът се позовава на такива фактори /колебА.я на борсов курс, индекс, размер на лихвения процент на финансовия пазар/, тяхното влияние по отношение необходимостта от промяна на цената /лихвата/ не може да е поставено под негов контрол, защото това отнема характеристиката им на независещи от волята му. Именно външните причини, които могат да обусловят изменението на цената /лихвата/, а не субективна власт на търговеца и или доставчика на финансови услуги, са основА.ето законодателят да допусне запазването на сделката и на обвързаността на стрА.те от нея, независимо че ощетената при увеличение на цената страна,

винаги е по-слабата потребителят, чиито права са предмет на закрила. Изключението следователно е въведено при презюмирана от закона добросъвестност на търговеца, т.е. недобросъвестното му поведение прави неприложимо специалното отклонение от генералната дефиниция за неравнопоставеност. Наличието на добросъвестност е предпоставка за приложното поле на изключващата неравноправността норма на чл. 144, ал. 3, т. 1 ЗЗП, което следва както от целта на закона, така и от систематичното тълкуване на разпоредбата във връзка с чл. 144, ал. 4 от ЗЗП - при клауза в потребителски договор за индексирание на цени, почтеността на добрия търговец предполага "методът на промяна в цените да е описан подробно и ясно в договора". Посочването като част от съдържА.ето на договора на ясни и разбираеми критерии, при които цената на заетите парични средства може да бъде променена е законово задължение на банката, произтичащо и от текста на чл. 147 ЗЗП. То е гаранция за възможността кредитополучателят да предвиди както точните промени, които търговецът би могъл да внесе в първоначално уговорения размер на лихвата, така и да има предварителна осведоменост каква би била дължимата от него месечна вноска.

СтрА.те по процесния договор са потребител и доставчик на финансови услуги по смисъла на § 13, т. 1 и т. 2 от ДР на ЗЗП, като в хода на производството щецът /чиято е доказателствената тежест с оглед чл. 146, ал. 4 от ЗЗП/ не е представил доказателства, че включването на оспорената клауза в договора, е в резултат на изричното ѝ обсъждане и постигане на съгласие с потребителя по отношение на нейното съдържА.е, а от друга страна е несъмнено, че като предварителни и едностранно формулирА. от кредитора, клаузите на Общите условия за сключване на съответния вид кредитен договор, относими за неопределен период от време и неопределен кръг правни субекти, също не са индивидуално уговорени. Клаузите на чл. 8 от договора за кредит, в частта, предвиждаща, че базовият лихвен процент се определя периодично от кредитора, на чл. 9.3 от Общите условия, в частта, предвиждаща, че кредиторът има право да променя базовия лихвен процент /договорът за банков кредит е възмездна сделка, заплащането на лихва, чийто размер се определя на базата на два компонента, е престация, представляваща съществен и характерен елемент на този договор и която представлява дължимото на търговеца възнаграждение за предоставените от него услуги, поради което уговорките за заплащането ѝ в чл. 8 от договора и в чл. 9.3. от

Общите условия, не водят изобщо до неравновесие между правата и задълженията на търговеца и потребителя/, е неравноправна по смисъла на чл. 143 от ЗЗП. С тези клаузи, промяната на базовия лихвен процент е предоставена изцяло на преценката на банката, без да е посочена методика за промяната му, с която да може да се аргументира основателна причина по чл. 144, ал. 2, т. 1 ЗЗП или зависимост от външни фактори съгласно чл. 144, ал. 3, т. 1 ЗЗП, поради което по отношения на тези клаузи посочените изключения не са приложими. Действително в клаузата на т.9.3 от Общите условия е налице изброяване на обективни фактори като условия, при които банката може да извърши промяната, но не са предвидени каквито и да е било алгоритъм или правила, по които базовият лихвен процент ще бъде променен, съответно отсъства и правило за обвързаност на изменението на лихвения процент по кредита с изменението на стойностите на факторите, които са посочени като основА.е за промяната.

По изложените съображения следва да се приеме, че клаузите на чл. 8 от договора за кредит, предвиждаща, че банката има право да определя периодично базовия лихвен процент, както и на т. 9.3. от Общите условия в посочените части, са нищожни на основА.е чл. 146, ал. 1, вр. чл. 143, ал. 2, т. 10 от ЗЗП /в редакцията към датата на сключване на процесния договор/.

С оглед изложеното дължимата от кредитополучателя възнаградителна лихва следва да се определи при първоначално уговорения лихвен процент от 11, 95 %. С оглед представения погасителен план към договора за кредит дължимата възнаградителна лихва за процесния период от 30.07.2015г. до 15.08.2017г. възлиза на 1 467, 64 лева, определена при първоначално уговорения лихвен процент. Съгласно погасителния план общият размер на дължимата възнаградителна лихва е 16 346, 79 лева, а заплатената от ответника съгласно приетите основна и допълнителна съдебно-счетоводна експертиза е 14 879, 15 лева. Непогасената част от вземането за възнаградителна лихва е в претендирА.я от ищеца размер от 1 467, 64 лева.

По тези съображения първоинстанционното решение следва да се отмени в обжалваната му част и вместо него да се постанови друго, с което претенцията по чл. 430, ал. 2 от ТЗ да се уважи в цялост.

По предявените иски за наказателна лихва за периода от 30.07.2015г. до 15.08.2017г.:

Претендираното вземане според уговореното между стрА.те в процесния договор за банков кредит, разкрива белезите на мораторна неустойка. Направено е искане за ангажиране на договорната отговорност на длъжника под формата на обезщетение за вредите от неизпълнението, чийто размер е предварително определен от стрА.те. Пораждането на това акцесорно задължение представлява неустойка, която съгласно правилото, уредено в чл. 92, ал. 1 ЗЗД, обезпечава изпълнението на задължението и служи като обезщетение за вредите от неизпълнението, т.е. освен обезщетителната си функция, тя представлява и обезпечителен способ за точно и добросъвестно изпълнение на договорните задължения. Правопораждащият факт на процесното вземане не е предварително уговорена между стрА.те цена на стойността на капитала, който се предоставя за временно ползване. Напротив, твърди се неточно /забавено/ изпълнение на главното парично вземане, поради което се претендира репариране на вредите от неизпълнението за срока на допуснатата забава.

Въззивният съд е длъжен да приложи императивна материалноправна норма и без съответен довод от стрА.те във въззивно производство – в този смисъл са и задължителните тълкувателни разяснения, дадени в т. 1 от ТР № 1/09.12.2013г. на ВКС по тълкувателно дело № 1/2013г., ОСГТК. Нормите на ЗПК /обн. ДВ, бр. 53 от 30.06.2006г., отм. ДВ, бр. 18 от 05.03.2010г., в сила от 12.05.2010г./, регламентиращи правоотношенията, произтичащи от клаузи в потребителски договор, са императивни, поради което при проверка на правилността на първоинстанционното решение, въззивният съд може да приложи императивна материалноправна норма, дори ако нейното нарушение не е въведено като основА.е за обжалване.

В конкретния случай за кредитополучателя, освен задължението да върне остатъчната главница, ведно с изтеклата до този момент възнаградителна лихва, възниква и задължението да заплати обезщетение за виновно неизпълнение на тези задължения, равняващо се на мораторната законна лихва, респ. на уговорената лихва (неустойка) за забава.

Установява се, че кредиторът е начислявал наказателна лихва (неустойка) за забава по т. 19.1 от Общите условия на договора, според който при просрочие банката олихвява просрочените суми за главница с договорената лихва /възнаградителна лихва/ плюс наказателна надбавка от 10

процентни пункта. Тази клауза противоречи на чл. 19, ал. 2 от ЗПК (отм.), съгласно който, когато потребителят забави дължимите от него плащания по кредита, обезщетението за забава не може да надвишава законната лихва по чл. 86, ал. 1 ЗЗД. Нормата е с императивен характер, поради което следва, че начисляването на неустойка (лихва) за забава в различен размер, както е определен в т. 19 от Общите условия на договора, противоречи на императивна правна норма на ЗПК (отм.).

Предвид изложеното, настоящият състав приема, че неустойка (наказателна лихва) за периода на забавата, която надвишава по размер законната лихва, е недействителна поради противоречие с императивната материалноправна норма на чл. 19, ал. 2 от ЗПК (отм.). Налице е частична недействителност на уговорената неустойка клауза /т.нар. наказателна лихва/ в размер на 21, 95 % /надвишаваща през целия процесен период стойността на законната мораторна лихва, уредена в чл. 86, ал. 1 от ЗЗД/, поради което и на основание чл. 26, ал. 4 от ЗЗД трябва да се приеме, че действително уговореното обезщетение за забавено изпълнение е в размер именно на законната мораторна лихва, установено в чл. 86, ал. 1 от ЗЗД.

В заключение следва, че на ищеца се дължи наказателна лихва в размер на законната лихва, която за исковия период, изчислена по реда на чл. 162 от ГПК върху непогасената главница в общ размер на 15 597, 39 лева, възлиза на 1 228, 15 лева.

По тези съображения първоинстанционното решение следва да се отмени в частта, в която е отхвърлен иска по чл. 92, ал. 1 от ЗЗД и вместо него да се постанови друго, с което претенцията да се уважи в пълен размер.

По отношение на разноските:

С оглед изхода на спора и предвид изричното искане в полза на въззивника следва да се присъдят сторените по делото разноски в общ размер на 307, 52 лева, от които 100 лева за юрисконсулско възнаграждение и 207, 52 лева за държавна такса.

В полза на ищеца следва да се присъдят допълнително разноски за първоинстанционното производство, които възлизат на сумата от общо 1 046, 57 лева.

Предвид изхода на спора първоинстанционното решение следва да бъде

отменено в частта, в която в полза на ответника са присъдени съдебни разноси за първоинстанционното производство, както и в частта, в която в полза на процесуалния представител на ответника са присъдени разноси за адвокатско възнаграждение по реда на чл. 38, ал. 2 от ЗА в размер на 1 010, 98 лева.

Така мотивиран, Софийски градски съд

РЕШИ:

ОТМЕНЯ решение № 20029587 от 01.02.2021г., постановено по гр.д. № 47974/2018г. по описа на СРС, ГО, 50 състав, **в частта**, в която са отхвърлени предявените от “ОТП Ф. Б.” ЕАД срещу Р. Б. А. обективно кумулативно съединени иски с правно основание чл. 430, ал. 1 и ал. 2 от ТЗ, вр. чл. 99 от ЗЗД и чл. 92, ал. 1 от ЗЗД, вр. чл. 99 от ЗЗД, както следва: за разликата над сумата от 2 901, 86 лева до пълния предявен размер от 10 884, 02 лева – непогасена главница по договор за кредит за текущо потребление от 15.09.2009г., представляваща сбор от месечни погасителни вноски в периода от м.05.2014г. до 29.09.2016г.; за разликата над сумата от 173, 41 лева до пълния предявен размер от 1 467, 64 лева и за периода от 30.07.2015г. до 29.10.2016г. – възнаградителна лихва по договор за кредит за текущо потребление от 15.09.2016г. и за сумата над 242, 69 лева до пълния предявен размер от 1 228, 15 лева и за периода от 30.07.2015г. до 30.09.2016г. – наказателна надбавка по т. 19.1. от Общите условия за предоставяне на кредити за текущо потребление, **както и в частта**, в която ищцовото дружество е осъдено да заплати на Р. Б. А. съдебни разноси в първоинстанционното производство **и в частта**, в която “ОТП Ф. Б.” ЕАД е осъдено да заплати на адв. Я.В.К. сумата от 1 010, 98 лева – адвокатско възнаграждение за предоставена безплатна правна помощ на основание чл. 38, ал. 2 от ЗА и **ВМЕСТО ТОВА ПОСТАНОВЯВА:**

ОСЪЖДА Р. Б. А., ЕГН *****, гр. ***** да заплати на “ОТП Ф. Б.” ЕАД, с ЕИК *****, седалище и адрес на управление гр. София, бул. “*****” на основание чл. 430, ал. 1 и ал. 2 от ТЗ, вр. чл. 99 от ЗЗД и чл. 92, ал. 1 от ЗЗД, вр. чл. 99 от ЗЗД следните суми: сумата от 7 982, 16 лева /разлика между уважения с първоинстанционното решение размер от 2

901, 86 лева и дължимата сума от 10 884, 02 лева/, представляваща непогасена главница за месечни погасителни вноски в периода от м.05.2014г. до 29.09.2016г. по договор за кредит за текущо потребление от 15.09.2009г., сключен между ответника и “БАНКА ДСК” ЕАД, взема.я по който са цедирА. в полза на “ОТП Ф. Б.” ЕАД въз основа на договор за покупко-продажба на взема.я от 07.12.2016г., ведно със законната лихва върху сумата, считано от датата на подаване на исковата молба – 20.07.2018г. до окончателното изплащане; сумата от 1 294, 23 лева /разликата между уважения с първоинстанционното решение размер от 173, 41 лева и дължимата сума 1 467, 64 лева/ - сбор от възнаградителни лихви, изтекли за периода от 30.07.2015г. до 29.10.2016г., по договор за кредит за текущо потребление от 15.09.2016г., сключен между ответника и “БАНКА ДСК” ЕАД, взема.я по който са цедирА. в полза на “ОТП Ф. Б.” ЕАД въз основа на договор за покупко-продажба на взема.я от 07.12.2016г., както и сумата от 985, 46 лева /разлика между уважения с първоинстанционното решение размер от 242, 69 лева и дължимата сума от 1 228, 15 лева/ - сбор от мораторни неустойки /наказателни лихва/, изтекли в периода от 30.07.2015г. до 30.09.2016г., по договор за кредит за текущо потребление от 15.09.2016г., сключен между ответника и “БАНКА ДСК” ЕАД, взема.я по който са цедирА. в полза на “ОТП Ф. Б.” ЕАД въз основа на договор за покупко-продажба на взема.я от 07.12.2016г.

ОСЪЖДА Р. Б. А., ЕГН *****, гр. ***** да заплати на “ОТП Ф. Б.” ЕАД, с ЕИК *****, седалище и адрес на управление гр. София, бул. “*****” на основа.е чл. 78, ал. 1 от ГПК допълнително сумата от още 1 046, 57 /хиляда четиридесет и шест лева и 57 ст./ лева – съдебни разноси в първоинстанционното производство, както и да заплати на основа.е чл. 273, вр. чл. 78, ал. 1 от ГПК сумата от 307, 52 /триста и седем лева и 52 ст./ лева – съдебни разноси във въззивното производство.

Решението подлежи на обжалване пред Върховния касационен съд при условията на чл. 280, ал. 1 ГПК в 1-месечен срок от връчването му на стрА.те.

Председател: _____

Членове:

1. _____

2. _____